

ПОВІДОМЛЕННЯ

В.М. Ліпінський, В.О. Манукало
Державна гідрометеорологічна служба, Київ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ ГІДРОЛОГІЇ ТА ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА В БАСЕЙНІ РІЧКИ ДУНАЙ

Розглянуто міжнародні правові та інституційні засади співробітництва країн, розташованих у басейні річки Дунай, у галузі наукової і практичної гідрології, а також водного господарства на двосторонньому, басейновому та міжнародному рівнях.

Для ефективного використання та охорони водних ресурсів транскордонних річок велике значення має співробітництво прибережних країн у галузі гідрології та водного господарства. Таке співробітництво дозволяє координувати національну діяльність у галузі вдосконалення раціонального використання та охорони водних ресурсів, включаючи питання функціонування мереж гідрологічних спостережень, створення та удосконалення систем прогнозування і попередження паводків, оцінки екологічного стану водних об'єктів, розробки заходів із запобігання забруднення транскордонних водотоків внаслідок техногенних аварій.

Одним із важливих напрямів реалізації Водної рамкової директиви 2000/60/ЄС, що була прийнята 23 жовтня 2000 р. на спільному засіданні Європейського Парламенту та Європейської Ради в Люксембурзі, є посилення міжнародного співробітництва та координації дій на регіональному, транскордонному та міжнародному рівнях щодо захисту водних ресурсів.

Прикладом багаторічного успішного міжнародного співробітництва в галузі гідрології та водного господарства на транскордонних річках є співробітництво країн, що розташовані в басейні річки Дунай.

Співробітництво Дунайських країн у галузі гідрології та водного господарства здійснюється на різних рівнях.

1. Двосторонній рівень

Основним інструментом забезпечення двостороннього рівня співробітництва є діяльність спільних комісій із питань якості прикордонних вод, які очолюють представники урядів країн. Від України

спільні українсько-угорську, українсько-словацьку та українсько-румунську комісії очолюють представники керівництва Державного комітету України з водного господарства.

Для забезпечення виконання заходів та робіт по окремих напрямках діяльності комісіями утворені робочі групи, зокрема з питань гідрометеорології, охорони вод від забруднення, ліквідації надзвичайних забруднень тощо.

Діяльність робочих груп регламентована річними планами робіт. Щорічно відбуваються засідання комісій та робочих груп, на яких розглядаються підсумки роботи за звітний період та перспективні плани робіт.

До основних завдань робочих груп із гідрометеорології належать питання обміну інформацією та прогнозами, узгодження даних зі стоку на прикордонних ділянках річок, обміну досягненнями в області удосконалення методів і технологій спостережень і прогнозування.

2. Басейновий рівень

Конвенція зі співробітництва щодо охорони та сталого використання річки Дунай

Конвенція із співробітництва щодо охорони та сталого використання річки Дунай була підписана в липні 1994 р. в м. Софія (Болгарія) одинадцятьма Дунайськими країнами та Європейським Союзом. Конвенція вступила в силу в жовтні 1998 року.

Основними завданнями Конвенції є забезпечення сталого управління водними ресурсами в басейні річки Дунай, а саме: збереження, поліпшення та раціональне використання поверхневих вод; контроль загроз, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями (надходження небезпечних забруднюючих речовин у воду, паводки, небезпечні льодові явища); зменшення надходження в Чорне море забруднюючих речовин із джерел, що розташовані в басейні річки Дунай.

Одним із головних пріоритетів роботи Конвенції визначено впровадження в країнах басейну річки Дунай Європейської рамкової водної директиви.

Основними органами управління є Конференція сторін, Міжнародна комісія по захисту річки Дунай, Секретаріат комісії, експертні та цільові групи.

Постійно функціонують наступні експертні групи:

- по джерелах емісії;

- з моніторингу лабораторій та інформаційного управління;
- по запобіганню надзвичайним ситуаціям та системах попередження;
- по управлінню річковим басейном;
- цільова екологічна група.

Основною метою експертної групи по управлінню річковим басейном, що була утворена в 2000 р., є впровадження Європейської рамкової водної директиви. Міжнародна комісія із захисту річки Дунай забезпечить платформу для необхідних координованих дій щодо розробки та прийняття відповідного плану впровадження Європейської рамкової водної директиви в придунайських країнах.

Міжнародна асоціація по дослідженню річки Дунай

Асоціація утворена в 1956 р. з метою сприяння розвитку досліджень із лімнології, водного господарства та захисту вод у басейні річки Дунай. Асоціація входить до Міжнародного лімнологічного союзу.

Станом на 2001 р. асоціація нараховувала одинадцять країн-членів, включаючи Україну. Україну в асоціації представляє Національна академія наук.

Асоціація щорічно (крім років, коли проходить конгрес Міжнародного лімнологічного союзу) організує конференції.

Основними напрямками досліджень у рамках діяльності асоціації є: розробка екологічних річкових концепцій та моделей; еколого-морфологічне картування річки Дунай та її приток для визначення ділянок, що потребують відновлення екологічного стану; вивчення екології риб для забезпечення потреб рибного господарства; дослідження взаємодії між річковою системою і заплавою; розробка та стандартизація додаткових хімічних параметрів для проведення моніторингу якості води, мікробіологічна та гігієнічна оцінка річки, інвентаризація водної рослинності в дельті та у головних рукавах Дунаю тощо.

Міжнародна асоціація з гідротехнічних споруд у басейні річки Дунай

Асоціація утворена в 1993 р. До асоціації входять громадські водні служби та водопостачальні компанії більшості придунайських країн.

Діяльність асоціації на національному та міжнародному рівнях пов'язана з підтримкою зусиль по запобіганню ризикам забруднення води, що йде на водопостачання, збереженню чистоти поверхневих та підземних вод. Штаб-квартира асоціації розташована у м. Відні (Австрія).

Дунайська комісія

Дунайська комісія утворена відповідно до рішення Белградської Конвенції в 1949 р. Белградська Конвенція регулює навігацію на Дунаї від м. Ульм (Німеччина) до гирла та завдання і статус Дунайської комісії.

До питань Комісії належать зокрема гідрометеорологія, гідрологія і гідравліка. Комісією утворена робоча група з гідрології, яка займається питаннями збору та обміну гідрологічними даними, даними з водних ресурсів, а також прогнозуванням витрат води.

Комісія публікує гідрологічний щорічник. Штаб-квартира комісії до 1954 р. знаходилась у м. Белград (колишня Югославія), з 1954 року - у м. Будапешт (Угорщина). Комісія щорічно збирається у м. Будапешт. Україну в Комісії представляє Міністерство транспорту.

Форум гідрологічних служб Дунайських країн

Форум є неофіційною інституцією, до якої входять представники гідрологічних (гідрометеорологічних) служб країн басейну річки Дунай. Метою Форуму є обговорення проблемних технічних, фінансових та інших питань, що стоять перед службами. Діяльність Форуму не пов'язана з виконанням конкретних гідрологічних програм ЮНЕСКО, ВМО та інших міжнародних організацій.

Починаючи з 2001 року, однією з головних тем, що розглядаються на Форумі, є завдання, що постають перед гідрологічними службами у зв'язку із впровадженням у придунайських країнах Європейської рамкової водної директиви.

Україну на Форумі представляє голова Державної гідрометеорологічної служби.

Регіональне співробітництво Дунайських країн у рамках Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО

Співробітництво Дунайських країн, ЮНЕСКО, Міжнародна комісія із захисту річки Дунай (з 2001 р.) у рамках Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО охоплює два основні напрямки діяльності: організацію наукових конференцій з гідрологічного прогнозування та гідрологічних основ водного господарства (один раз на два роки); гідрологічне співробітництво на рівні національних експертів.

З 1965 до 1974 року співробітництво здійснювалося в рамках Міжнародної гідрологічної декади ЮНЕСКО. Співробітництво здійснюється окремими фазами, у межах яких координацію досліджень проводить окрема країна. Зараз функції координатора виконує Угорщина.

Співробітництво зосереджено на розвитку наукових засад гідрології з метою їх впровадження в усіх галузях господарства, пов'язаних із використанням та охороною водних ресурсів.

Результати спільних досліджень публікуються в монографії „Гідрологія річки Дунай”.

Координують роботу представників різних країн Національні комітети з Міжнародної гідрологічної програми ЮНЕСКО.

3. Міжнародний рівень

Конвенція ООН/СЕК із захисту та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер

Конвенція вступила в силу в 1996 р. На другій зустрічі Сторін Конвенції, що відбулася в Гаазі в 2000 р., був прийнятий робочий план на 2000-2003 рр., який охоплює наступні напрями діяльності: розробка та узгодження політики і стратегії щодо захисту та використання транскордонних вод; інтегроване управління водами та водними екосистемами; моніторинг та оцінка; вода та здоров'я людини.

Для реалізації цих завдань були утворені відповідні робочі групи: законодавчих аспектів; управління водними ресурсами; моніторингу та оцінки; води та здоров'я людини. Зокрема робочою групою з моніторингу та оцінки були підготовлені Керівництво з моніторингу та оцінки якості води транскордонних річок (1996 р.) та Керівництво з моніторингу та оцінки транскордонних підземних вод (2000 р.).

Оперативна гідрологічна програма Всесвітньої метеорологічної організації

Комісія з гідрології – Програма з гідрології та водних ресурсів

Діяльність у рамках цієї програми зосереджена на оперативній гідрології та оцінці водних ресурсів, тобто на питаннях, що належать до компетенції національних гідрометеорологічних (гідрологічних) служб. Вона включає: проведення вимірювань основних гідрологічних елементів; збір, обробку, збереження та публікація гідрологічних даних; забезпечення гідрологічними даними робіт із планування та оперативного управління водними ресурсами; інсталяція та функціонування систем гідрологічного прогнозування.

Окрім того, програма приділяє значну увагу освіті та підвищенню кваліфікації в галузі оперативної гідрології. Регіональні напрями

діяльності здійснюються регіональними асоціаціями ВМО через їх робочі групи з гідрології.

Всесвітня система спостережень за гідрологічним циклом (WHYCOS) – Danube HYCOS

Найголовнішими завданнями цієї програми є: зміцнення технічних та інституційних можливостей гідрологічних служб щодо збору та обробки гідрологічних даних для забезпечення потреб споживачів в інформації щодо кількісної оцінки водних ресурсів та можливих їх змін у майбутньому; створення глобальної мережі гідрологічних спостережень для забезпечення інформацією в реальному масштабі часу національних та регіональних баз даних через Глобальну систему телезв'язку ВМО; сприяння у наданні та використанні гідрологічної інформації, використовуючи сучасні інформаційні технології, зокрема Інтернет.

Активно розробляються питання співпраці в рамках програми Danube HYCOS (як регіонального сегменту WHYCOS) та Програми із захисту річки Дунай за такими напрямками як: удосконалення національних гідрологічних систем у басейні річки Дунай; удосконалення методологій гідрологічного прогнозування; сприяння більш ефективній регіональній співпраці з гідрологічного прогнозування та управління водними ресурсами; підтримка регіональних заходів щодо зменшення негативних наслідків від таких екстремальних явищ як паводки та засухи.

Крім перерахованих напрямів діяльності, які охоплюють всі придунайські країни, існує цілий ряд двосторонніх угод, окремих міжнародних проектів, що стосуються окремих річок басейну Дунаю, серед яких слід назвати **Форум басейну річки Тиси з контролю паводків**, який утворений згідно з рішенням Будапештської декларації, підписаної в травні 2001 року представниками урядів п'яти країн, що розташовані в басейні ріки Тиси. Мета Форуму – координація міжнародного співробітництва щодо управління паводками в басейні річки Тиси.

* *

Рассмотрены международные правовые и институционные основы сотрудничества стран, расположенных в бассейне реки Дунай, в области научной и практической гидрологии, а также водного хозяйства на двустороннем, бассейновом и международном уровнях.